

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของ
เทศบาลตำบลป่าต๋มอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
Development of People's Life Quality According
to Management of Pathum Sub-district Municipality,
Phrao District, Chiangmai province

กรัณรักษ์ ร่มเงิน *

Karanrak Rom-ngoen

Received: August 2, 2020 Revised: August 29, 2020 Accepted: September 2, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลป่าต๋ม จำนวน 372 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน คือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสามกลุ่มขึ้นไป และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 7 คน

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University



ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ด้านมีบ้านอาศัย ด้านฝึกฝนการศึกษา ด้านรายได้ก้าวหน้า และด้านปลูกฝังค่านิยมไทย และพบว่า อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านมีสุขภาพดี

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกตามอายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งหน้าที่ และไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ด้านสุขภาพดี ควรส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพโดยการจัดกิจกรรม เช่น กีฬา จัดหาสถานที่ออกกำลังกายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเห็นความสำคัญของสุขภาพ และจัดสาธารณูปโภคให้บ้านให้ถูกสุขลักษณะ ด้านมีบ้านอาศัย ทุกหลังคาเรือนควรมีการดูแลห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องครัว ใช้อย่างถูกสุขลักษณะด้านฝึกฝนการศึกษา ควรส่งเสริมให้มีห้องสมุดประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านรายได้ก้าวหน้า ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อนำเงินจัดสรรให้กับผู้ที่ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ และผู้ประสบภัยต่างๆและด้านปลูกฝังค่านิยมไทย ควรสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทางผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ได้ปฏิบัติทำร่วมกันมา เช่น งานฝีมือ งานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านสมุนไพร ด้านอาหาร ด้านภาษา ด้านการละเล่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนรู้

คำสำคัญ (Keywords): การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, การบริหาร, เทศบาลตำบล

Abstract

The objectives of the research were 1) to study development of people's life quality according to management of PathumSub-district Municipality, Phrao District Chiangmai Province, 2) to compare development of people's life quality according to management of PathumSub-district municipality, Phrao District Chiangmai Province, classified by personal factors, and 3) to study problems,



obstacles and suggestions development of people's life quality according to management of PathumSub-district Municipality, Phrao District Chiangmai Province.

The research methodology was the mixed method research between the quantitative and qualitative methods. The ways to collect the data were used as in depth interview and survey research. The sampling group of this research was 372 persons from PathumSub-district that selected from Taro Yamane's formula and analyzed by application program for social science. The statistics used frequency, percentage, mean, standard deviation and test hypothesis by t-test, F-test by one way analysis of variance; ANOVA, and test the differences of the average pairing with the Least Significant Difference: LSD. And the qualitative method used in-depth interview from 7 key informants and analyzed data with context.

The Research findings were as follows:

1. The development of people's life quality according to management of PathumSub-district Municipality, Phrao District Chiangmai Province, found that overall were in the medium level ($\bar{x} = 2.76$), when considered each aspect found that were in medium level in habitation, Interested in Education, income and Thai social value creating aspect and in minimum level in healthy aspect.

2. the development of people's life quality according to management of PathumSub-district Municipality, Phrao District Chiangmai Province found that different at significant 0.05, when separated as a age, education level, occupation, salary and working position, And not much different when separated into gender and marriage status.

3. The problems, obstacles and suggestions the development of people's life quality according to management of PathumSub-district Municipality, Phrao District Chiangmai Province were as follows: Healthy aspect, to support about the community to cooperate in development of health by having the activities. Such as sports day, find the suitable place for exercise, to publicize the important of health to people and to set the public utility in the community to be hygienic condition. Habitation aspect, every house and the people in the community should



take care the rest room, bathroom, kitchen to be clean. Education aspect, to support the library in the community for learning and studying. Income aspect, to set up the scholarship to give to the people who lack of chance, that are defective, elder, infection and the victims. And Thai social value training, to carry on the tradition and culture including Thai wisdom from the elder such as handicraft, and Thai wisdom such as herb, food, language, amusement, environment and learning.

Keywords: Development, Quality of life, Management, Municipality

บทนำ (Introduction)

การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ในประเทศไทย มีมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปีแล้ว แต่ก็ยังมีปัญหาในการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทำให้หน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวง กรมต่างๆ และนักวิชาการที่สนใจ ได้พยายามพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับจังหวัด ระดับชุมชน และระดับบุคคล รวมถึงการศึกษาตัวชี้วัดเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ผู้สูงอายุ แรงงาน สตรีเกษตรกร ครีวเรือนชนบท ครีวเรือนที่มีแรงงานย้ายไปทำงานต่างประเทศ เป็นต้น แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของตัวชี้วัดอยู่ ตัวชี้วัดหลายตัวที่ภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาในระดับพื้นที่ เช่น ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ผ่านมาส่วนหนึ่งมองว่าคุณภาพชีวิต เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการพัฒนาที่ดำเนินการในพื้นที่หรือสะท้อนผลการพัฒนาผ่านโครงการหนึ่งโครงการใด บางส่วนศึกษาคุณภาพชีวิตในฐานะที่เป็นเป้าหมายของการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมพัฒนา

ในด้านประโยชน์ในส่วนของรัฐข้าราชการ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เกิดการประสานงานกันอย่างจริงจัง เป็นรูปธรรม มีการหล่อหลอมความคิดในการทำงานร่วมกันเพื่อชาวบ้าน ทำให้เกิดเป้าหมายที่แน่นอนสำหรับการพัฒนาประเทศและสังคมในระยะยาว เป็นการกระจายทรัพยากรไปสู่การพัฒนาที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน

วิสัยทัศน์ นโยบาย และแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมดังกล่าวข้างต้น จังหวัดเชียงใหม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตดำรงฐานวัฒนธรรมล้านนาและความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนเป็นคนดี มีความรู้ สามารถปรับตัว คิดเป็นทำเป็น มีคุณภาพชีวิตที่ดีสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และสังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์รองรับ



เศรษฐกิจฐานความรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างสังคมที่สงบสุข การดำรงฐานวัฒนธรรม และเสริมสร้างทุนทางสังคม และสังคมมีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และปลอดภัยจากยาเสพติด

การกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิต ดำรงฐานวัฒนธรรมล้านนา และความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสังคม ดังกล่าวข้างต้น ทางเทศบาลตำบลป่าต๋มได้นำไปเป็นแนวทางกำหนดนโยบายการพัฒนาระดับท้องถิ่น โดยจัดให้มีนโยบายเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในด้านสาธารณูปโภค เศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการพัฒนาชุมชน พัฒนาด้านอาชีพ เศรษฐกิจชุมชน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับข่าวสารความรู้ รับฟังความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ และให้ความร่วมมือ เพื่อพัฒนาในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของเทศบาลตำบลอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

สภาพปัญหาของชุมชนประกอบด้วย ปัญหาด้านการพัฒนาอาชีพเศรษฐกิจชุมชน ด้านการสาธารณูปโภคโดยน่านโยบายที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวนโยบายของเทศบาล และปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่างๆในการที่จะนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และแนวคิดที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อหาแนวทางแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางให้กับชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต โดยมีการนำหลักเกณฑ์ของ จปฐ. มาเป็นเครื่องมือในการหาปัญหา เนื่องจากหลักเกณฑ์ของ จปฐ. มีความสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแบบในการค้นหาข้อมูลที่เป็นปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋มอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋มอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋มอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่



วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (MixedMethod Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5,363 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) มาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 372 คนได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 7 ท่าน 1) นายกเทศบาลตำบลป่าต๋ม 2) รองนายกเทศบาลตำบลป่าต๋ม 3) กำนันตำบลป่าต๋ม 4) ประธาน อสม. ตำบลป่าต๋ม 5) ประธานผู้สูงอายุตำบลป่าต๋ม 6) ประธานแม่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลป่าต๋ม 7)ตัวแทนชาวบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยมีการสร้างขึ้นตอนการสร้างแบบสอบถามและการทดสอบหาคุณภาพของแบบสอบถามจากบุคลากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุดนำมาวิเคราะห์

แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอร้าว จังหวัดเชียงใหม่”

แบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลโดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Intertie)

ผลการวิจัย (Research Results)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอร้าว จังหวัดเชียงใหม่



ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.76$, S.D.=0.305) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อย คือ ด้านมีสุขภาพดี ส่วนด้านที่เหลืออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1) **ด้านสุขภาพดี** พบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านมีสุขภาพดี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.37$)

2) **ด้านมีบ้านอาศัย** พบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านมีบ้านอาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.86$)

3) **ด้านฝึกฝนการศึกษา** พบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านมีบ้านอาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.51$)

4) **ด้านรายได้ก้าวหน้า** พบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านมีบ้านอาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.57$)

5) **ด้านปลูกฝังค่านิยมไทย** พบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามการบริหารของเทศบาลตำบลป่าต๋ม อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านมีบ้านอาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.47$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เทศบาลตำบลควรจัดทำส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน
- 2) เทศบาลตำบลควรจัดทำส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งชุมชน
- 3) เทศบาลตำบลควรจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน



4) เทศบาลตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการดำเนินงาน ร่วมกันเสนอแนะปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน จะได้แนวทางที่ประชาชนต้องการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนในเทศบาลตำบลป่าดุ่มกับชุมชนอื่นๆ ที่มีจุดเด่นด้านความเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตของสตรี เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยโรคเอดส์

2) ศึกษาศักยภาพการดำเนินงานของอนามัยตำบลและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

3) ศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบล และผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุข และปัญหาอื่นๆ ในชุมชน

4) ศึกษาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาสังคมในชุมชน ตามตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2552). รายงานคุณภาพชีวิตคนไทยในชนบท (ฉบับ

ย่อ) จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.). กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ

อำนวยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช).

คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 2546. (2545). รายงานคุณภาพ

ชีวิตของคนไทยจากข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) 2545 กรมการพัฒนา

ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย.

ดุขฎิ์ อายุวัฒน์. “มาตรวัดคุณภาพชีวิต : ศึกษากรณีประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. วารสารประชากรศาสตร์. 2548, 21 (1) : 41-62.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS, พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร:ปิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

